

JÆGERSBERG

(Gardsnr. 34).

Garden *ligger* ved den gamle postveien — eller Kongeveien — nord for Gimle-moen. Prestebekken (Jåbekken) renner her. Dette vassdraget er årsak til gard-dannelsen; garden ble dannet av utmarkstykker fra Sødal og Prestegarden omkring 1810, og har *navn* etter den første som for alvor utnyttet vassdraget — Niels Winther Luth Jæger.

Det begynte i 1809. Da festet Jæger av Sødal dam- og stemmeretten i de vann som hadde avløp til Prestebekken. Han betalte 80 rd. og en årlig avgift på ca. 25 rd. Oppsitterne på si side skulle være forpliktet til å levere nødvendig stein og tømmer til stemmene. Jæger aktet å oppføre et *kvernbruk* på Prestegardens grunn. 29. august 1809 skreiv han kontrakt med stiftsprost Christian Sørensen: Han fikk arvefeste på «et stykke aldeles udyrket jord av Prestegårdens utmark på den nye postveis vestre side, grensende mot syd til Jåbekken, mot vest til den såkalte Prestekjønn, mot nord til enden av den første tilstøtende Lillemyr, og mot øst til Postveien, samt enn videre tre hustomter på den østre side av Postveien, til derpå å oppføre en badstue eller tørkehus, et brenneskjul og en smie; men i øvrig intet mer her enn den plass disse bygninger behøver å stå på». I den kongelige approbasjonen 1815 er vist til et situasjonskart opptatt 1810; Prestekjønn er nå kalt Prestekilen, Jåbekken er kalt Prestebekken og postveien Kongeveien. — Området var ved den gamle kvernplassen til Prestegarden. Sørensens forgjenger, prost Schelderup, hadde festet bort kvernplassen, men så hadde vedkommende overdradd den til Jæger. Som vederlag for Prestegardens avståelse skulle eierne av møllebruket svare årlig til soknepresten: 3 tn. 1½ skp. havre, beregnet etter kapittel-taksten. Hver ny eier skulle betale 100 rbd. Presten skulle få malt fritt 30 tn. korn årlig. «Skal den halve del av de ål, som måtte falle i den ålekasse, hvilken møllebrukets eier på sin bekostning har å oppføre og vedlikeholde ved møllen, stedse tilhøre Oddernes sokneprest, og skal denne innretning være i behørig stand til først-kommende forår.»

Det var $\frac{3}{4}$ engelsk Jæger fikk fra Prestegarden, resten kom fra Sødal. I 1811 fikk han kjøpt de to kvernplassene der, med kvernhus, kverner og redskaper, samt noe jord øst for Sødalstemmen. Pris: 270 rd. og fri maling av 60-80 tn. korn årlig, videre 6 rd. i årlig avgift. I 1812 kjøpte han utmarkstykkene — tils. 3 engelsk; av dette kom 2 engelsk fra Mortens bruk i Sødal, 1 engelsk fra Taralds bruk.

Bygningene på Jægersberg er beskrevet i en branntakst fra 1814: Ny hovedbygning med 16 værelser, kjøkken, skorstein og to kakkelovner, steintak (2500 rbd. s.v.), heste- og kustall, tømret i en lengde, bordtak (30 rbd. s.v.), låve- og løebygning, bindingsverk, innkledd og tekt med bord (20 rbd. s.v.), smie av bin-

Jægersberg.

Foto: Widerøe

dingsverk, innkledd med bord, med esse og belg (50 rbd. s.v.), den nedre møllebygning under steintak, innrettet med 2 «sammal» kverner, 2 siktemøller, 2 møller til hele og 1 til halve gryns maling, med dertil hørende innretninger av hjul og hjulstokker etc. (6000 rbd. s.v.), møllemesterens og møllesvennens bolig, 4 værelser med 2 kakkelovner, kjøkken med skorstein, tegltak (400 rbd. s.v.), det øvre møllehus med tegltak, innrettet med 3 «sammal»- og 2 siktekverner, med alle dertil fornødne innretninger (3000 rbd. s.v.), papirmøllens bygning under steintak, oppført av tømmer og inneholder 7 rom, med fornødne innretninger og maskiner, presser etc. til en komplett papirmølle og fabrikkasjon (17 800 rbd. s.v.), en tømret bygning til linkokeri, med 2 store innmurte kobberpanner og skorstein (150 rbd. s.v.), bolig for fabrikkfolkene, en toetasjes bygning med 7 værelser, kjøkken og skorstein (2000 rbd. s.v.), en bygning av bindingsverk, innkledd med bord — til papirtørking (50 rbd. s.v.).

I 1845 startet kjøpmann P. J. Lilloe et bomullsspinneri på Jægersberg. Det ble i 1850 flyttet til Høye, Øvre Mosbø, og var altså opprinnelsen til det kjente *Høie fabrikker*.

I matr.forarbeidet 1819 heter det om Jægersberg: Eiendommens *jordbunn* består av myrer og bergaktig grunn, der er vel dyrket, men anledning er her ei til videre dyrkning, uten mot overordentlige bekostninger. *Bugangen* er måtelig, og kuns ubetydelig brenselskog haves. I 1866 ble dyrket areal oppgitt til 42 (gamle) mål, høyavling til 60 skippund. Årlig gjennomsnittsinntekt av skog — 3 spd. Vannfallet var den store herligheten på garden — det ble satt til 200 spd. årlig inntekt!

MATRIKKELOPPLYSNINGER

Jægersberg, dannet 1809—12 av utmarkstykker fra Sødal og Prestegarden, ble formelt egen gard ved matrikuleringa 1838. Den fikk *matr.nr. 34, løpenr. 130* og ny skyld *1 dlr. 2 ort 21 sk.* (gml. skyld $3\frac{3}{4}$ engelsk). I 1889 fikk Jægersberg *gardsnr. 34, bruksnr. 1* og ny skyld *9,16 mark.*

FOLKETALL

1845	(4 husholdninger)	18
1865	(4 husholdninger)	16

HUSDYRHOLD OG UTSÆD

(Offisielle oppgaver)

	Hester	Kyr	Får	Svin	Korn tn.	Poteter tn.
1845	2	5	1		6	17
1865	3	6		1		5

MATRIKKELFORARBEID 1866.

Oppgitt husdyrhold: 2 hester, 3 kyr.

Oppgitt utsæd: 2 tn. poteter.

EIERE OG BRUKERE

Premierløytnant, seinere kaptein *von Jæger*, var en driftig mann. Av bygningsbeskrivelsen ovenfor vil en få et innblikk i den industrivirksomhet han bygde opp omkring det gamle kvernstedet til Prestegarden. Han dyrket trulig opp mesteparten av jorda; i 1866 var det jo 42 mål dyrket jord på Jægersberg. Jæger levde i ei tid da mange byfolk kjøpte seg eiendommer rundt byen, og dyrket opp myrer. Gardsdrifta ble nok likevel bare en binæring på Jægersberg — men kanskje den sikreste i lengden. For Jæger hadde vanskelig for å greie de store låna han hadde tatt opp. I 1817 pantsatte han Jægersberg med møllebruk og papirfabrikk til krigsdepartementet for 1000 spd. og 159 tn. rug. Det var 3. pr. pant, etter 9407 spd. som var lånt på eiendommen før! I 1821 lånte han 1000 spd. av kjøpmann Christopher Beer i Flekkefjord mot 1. pr. i «Jnd og Udboe». I 1824 ble det så tvangsauksjon etter krav av rådstueskriver van Kervel som hadde tre pant i garden og møllebruket fra 1811 og 1812. Papirfabrikken, *brennevinsbrenneri* og *stampemølle* ble holdt utenfor. Prokurator Bille Kjørboe og skipskaptein I. A. Dahm fikk tilslaget for 1800 spd.

Iver Albrecht Dahm, f. i København, d. 1862 (78 år),

g.m. Catharina Olrog, f. i Kristiansand, d. 1865 (69 år).

Barn: Severin Payngk, Mathilde, Edvard, Klaudius, Constanse, Nathalia.

Han kjøpte straks ut medeieren. I 1825 ble eiendommen taksert til 3780 spd. sølv. Det ble innrømmet et 1. pr. pantelån i Norges Bank på 1500 spd.

Severin Payngk Dahm f. 1829,

g.m. Bernhardine Sofie Johnsen, Kristiansand, f. omkr. 1842.

Barn: Nathalia, Charlotte Kathrine, Bernhardine, Hans Albert, Elisabeth Magdalene, Frithjof.

Han overtok Jægersberg etter faren i 1862 for 9000 spd. — inklusive løsøre. Foreldrene forbeholdt seg de tre værelsene i annen etasje som de budde i, med fri oppvartning etc. Han løste inn den leien Skråstad fikk for stemmingsretten i Salveskjønn (kfr. kontrakt 1810) med 40 spd. i 1864. I 1866 erklærte Henrik Jonsen Sødal at han hadde overdradd sin del av leien fra Jægersberg til Dahm for 50 spd. Driften ble i Severin Dahms tid utvidet med dampbakeri, mekanisk verksted etc. I 1866 hadde han 2 hester og 3 kyr. Det gikk til slutt ut for ham, og i 1880 ble det utstedt auksjonsskjøte til

proprietær *Daniel Isaachsen*, g.m. Anna Gude.

Barn: Lagertha, Daniel Otto Kristian, Albrecht Gude, Einar.

Han gav kr. 62 070 for eiendommen. I 1881 kjøpte han vann- og stemmingsretten i Stikjønn av nedre Gjøl for kr. 880. Han betalte kr. 1000 til Petrus Johansen på Sødal for å avlede Stikjønn til Papirmølle vannet. Det ble et par år etter ugreie om grensen mot Prestegarden, men de kom fram til en minnelig ordning. I 1884 ble utmarksgrensen mot Prestegarden gått opp. Isaachsen solgte 1898 til

garveribestyrer *Johan Moe* for kr. 50 000. Han solgte fra vannkrafta 1911—12 til A/S Major & Co. Den fikk 5 mark i skyld. Hovedbruket — 4,13 mark — solgte han til kjøpmann *H. C. Malterud* for kr. 21 000. Vannkrafta ble i 1919 solgt til kommunen, mens mesteparten av Malteruds eiendom i 1916 gikk til barneheimen «*Ebenezer*» for kr. 30 000.

I 1953 overtok *Tormod Engebu* eiendommen. Han er f. 1912 i Herefoss, 1942 g.m. Solveig Henriksen, f. 1918 i Sandefjord. Barn: Knut, Jan Martin, Aslaug, Sigurd Åge.

I 1957 hadde han 200 griser og 400 høns på eiendommen.